СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 87. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 15. квітня, 1927.

VOL. XXXV. No. 87. Jersey City, N. J., Friday, April 15. 1927. THREE CENTS

АМЕРИКА ВІДКИДАЄ ВСЯКУ КОНТРОЛЮ ЛІҐИ НАД СВОЇМИ ЗОРУЖЕННЯМИ

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПРЕДСТАВНИК ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ЇЇ ПРОСТО ЗАЙВО ОБМЕЖУВАТИ.

ВАШИНҐТОН, 13. квітня. — Гаф С. Ґибсон, головний американський представник на розоружну конференцію Ліґи Народів, виголосив про американське становище до розоруження промову на засіданню приготовчої комісії розоружної конференції.

Комісія саме тоді приготовляла начерки умов щодо розмірів розоруження, а Ґибсон заявив в імени американського уряду, що Злучені Держави не признають ніякої контролі Ліґи Народів над своїми зоруженнями, бо всякі обмеження зоружень щодо Америки зайві. Американський представник порадив членам Ліґи, щоби всякі обмеження примінили вперед до своїх власних членів.

ЧИСЛО ЖЕРТВ ТОРНАДА ОБЧИСЛЕНО НА 56 ВБИТИХ, 150 РАНЕНИХ.

ПРИЧИНОЮ ЗНИЩЕННЯ МІСТА БУЛА ВОЗДУШНА ТРУБА.

РАК СПРИНҐЗ, Тексас, 13. квітня. — З румовищ, які остали з вчорашного міста Рак Спринґз, вивезено нині три поїзди людий, ранених торнадом, до шпиталів у сусідних містах. Число ранених виносить, як подають остаточні обчислення, коло півтора сотки, а число вбитих 56. З числа вбитих роспізнано тільки частину, бо богато людий помасакрованих просто до непізнання, а богато потратили всю свою родину, так що їх і роспізнати нема кому.

З оповідань свідків катастрофи стверджено, що причиною нещастя була воздушна труба. На місто спустилася хмара, подібна до лійки, яка кружляючи довкола з незвичайною скоростю, змела ціле місточко з лиця землі.

Подібне торнадо навістило нині знова оселю Атленту, в стейті Тексас, але було воно вже богато слабше від позавчерашнього.

ПРОКУРАТОРІЯ НЕ ДОЗВОЛЯЄ ЛЕҐІСЛЯТУРІ ВМІШУВАТИСЯ В СПРАВУ САКА Й ВАНЦЕТТІ.

БОНТОН, 13. квітня. — Вигляди на розслід справи Сака й Ванцетті спеціяльною комісією стейтової леґіслятури, як се пропонував посол Соєр, пропали нині на все, бо державна прокураторія спротивилася такому розслідови леґіслятури над викінченою вже судовою справою.

До державного ґубернатора Фулера напливають далі протести проти виконування вироку смерти на Сако й Ванцетті. Приходять протести з Америки й Европи. Фулер заявляє, що він возьме справу під розвагу, як лишень стейтова леґіслятура розїдеться на ферії.

НОВЕ ВАЖНЕ РІШЕННЄ В ІМІҐРАЦІЙНІЙ СПРАВІ.

ВАШИНҐТОН, 13. квітня. — Недавно тому рішив був департамент праці, що американські іміґраційні закони не дозваляють людям, перебуваючим у Злучених Державах, подаватися о право стати дійсними іміґрантами. Щоби добитися сього права, такий відвідуючий Злучені Дрежави чужинець мусить уперед виїхати зі Злучених Держав та старатися о право іміґранта споза границі.

Се рішення адміністраційного уряду піддано було недавно в сумнів. Справа оперлася о висший федеральний суд, та сей у вироці підтвердив становище адміністрації.

ЕП. БОГАЧЕВСЬКИЙ МАВ ВЕРНУТИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 13. квітня. — В місті ходять чутки, що епископ Богачевський вернув учора до Америки. Його приїзд державно в тайні, як його виїзд держано в строгій тайні.

СУД ПРОТИ ЕП. БОГАЧЕВСЬКОГО.

ПРОВІДЕНС, Ровд Айленд, 13. квітня. — Висший суд сього стейту розглядав нині відклик епископа Богачевського та о. Ґлеба Верховского, котрого епископ Богачевський установив парохом української церкви св. Михаїла в Вунсакеті, проти судової заборони, виданої стейтовим судом на домагання згаданої громади.

У низчім суді розглядав справу суддя Герберт Л. Карпентер, який по кількадневій росправі признав був слушність громаді та заборонив епископови Богачевському та висланому ним священикови входити на церковний маеток, як сього громада не захоче. Епископ Богачевський та о. Ґлеб Верховскій внесли були проти сього рішення відклик до висшого суду. Більшість сього заявилася в своїй опінії за присудом низшого судді та рішила судову заборону, видану суддею Карпентером, затвердити.

Як суддя Карпентер, так і висший суд станув на становищи, що Українці Вунсакета зорґанізувалися в громаду, купили землю, побудували церкву й парохіяльний дім, але ані своєї парохії ані маетку ніколи під заряд епископа й Риму правно не передали. Католицькі священики на приказ своїх епископів пробували на всякі способи, які деколи були навіть противні законови, дістати сю церкву в руки епископа, підлеглого Римови, але правно сього їм осягнути не вдалося.

ЗАКІНЧИЛИ СПІР МАРСЕЛЄЗОЮ.

ПАРИЖ, 12. квітня. — Ігумен Ґеґи пізвав до суду кореспондента париської газети Лє Журналь за те, що назвав його прихильником Німців, який хоче відорвати Альзацію від Франції, або зробити її автономною независимою країною.

Один зі свідків приговорив до патріотизму обох і справа закінчилася тим, що противники подали собі руку, крикнули: Хай живе Франція та відспівали разом з трибуналом, свідками і численною публикою Марселєзу.

В той спосіб оминули немилого процесу, який міг принести велику шкоду французькій справі в Альзації.

ГОСПОДАРКА НАКАЗНОГО ВІЙТА.

Є собі біля Косова маленьке сільце Черґанівка. І гарне воно і люде там чесні, добрі громадяне, та покарано їх тим добром, що зветься наказний війт. Цей пан комісар, Юрко Дущук, господарює собі з фамілійною прибічною радою, як сам хоче. Йому і плати за мало, то стягає до своєї кишені усякі гривні і податки. І за те, що хлопець у школі тепломір збив (15 зл.) і за старий дах зі школи (70 з.), і за пасовисько громадське, а навіть за те, що жінка з чоловіком жити не хоче, взяв за посередництво 5 вінків кукурудзи. Вже люде ходили зі скаргою до староства Пайончковського і він обіцяв все провірити. І дійсно, зїхав люстратор Альс, та хоча знайшов все, як громадяне подали, комісар далі урядує. Тепер ще і Читальні відгрожується і Касі та поодиноким громадянам.

ВИРІЗАВ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ.

Володимир Данюк, мешканець фільварку Біскупиці, волковиського повіту, убив 26. лютого свого 73-літнього батька і 60 літню матір, потім свого шваґра, 50-літнього Карла, а тяжко ранив брата Івана і лекше сестру. Івана відвезено в тяжкому стані до шпиталю у Волковиску. Убийник був відомим авантурником у цілій околиці і на передодні убийства був засуджений окружним судом на три місяці арешту за побитте своєї мами. Його арештовано.

ВТРАТИ НАСЛІДКОМ ЗЛОДІЙСТВ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 11. квітня. — Сорок найбільших асекураційних компаній проти злодійства і рабунку оголосили, що протягом минулого року население міста Ню Йорку втратило 42 міліони долярів наслідком крадіжий і розбоїв.

ВИБОРЧІ МЕТОДИ БОЛЬШЕВИКІВ.

Виборча комісія у Москві счеркнула із списків 8000 осіб, які не мають права голосувати до московського „совету"; є це інтеліґенти, підозрілі в контрреволюційних пересвідченнях.

НЕ ВІРИТЬ У БОГОХУЛЬСТВО.

Робітничий посол Вудсворт з Вінніпеґу вносить поправку кримінального закона, після якої богохульство малоби бути вичеркнене зпоміж проступків. Нема одначе великої надії, щоби ся поправка була ухвалена підчас сеї сесії. Внесення Вудсворта є наслідком недавного процесу в Онтеріо, де одного чоловіка засуджено за богохульство на два місяці вязниці.

СТРАШНИЙ ВИПАДОК.

Дуже поширена між нашими селянами звичка лякати дітей, чи грозити їх відрізанням полових частей. До чого може довести така погроза, хай посвідчить такий випадок, що стався в однім селі Сарненського повіту. Пішла мати до сусідки, лишивши дома дитину — хлопчина в колисці і другого 4-літнього хлопця. Забарилася. Дитина збудилася і стала плакати. Хлопець втихомирював і колисав, але не помагало. А дальше, за прикладом старших певно, він погрозив дитині. А коли й це не помагало, він виконав свою погрозу. Коли мати вернулася, застала в колисці тільки окровавлене тіло неживого вже хлопчика.

СМЕРТЬ В ЕЛЄВАТОРІ.

22-літний помічник електрики, Віліям Мулон, робив на верху 15-поверхового будинку в Брукліні, Н. Й., коли стратив рівновагу і впав з висоти 170 стіп. Упав він в шафт елєватора і розмах упадку був такий великий, що сталевий дах елеватора, який був на самій долині проломився від удару, немов би був з паперу. Притім Мулон зачепив робітника, що робив на даху елеватора і враз з ним звалився на ще иншого робітника, що робив в середині елєватора. На виратовання тих двох робітників нема надії, а щодо Мулона, то його найдено мертвого, хоч на його тілі не найдено майже ніякого знаку. Падаючи на долину, Мулон тільки раз крикнув.

КОНТРАКТОРИ ВЕРНУЛИ ГРОШІ.

Фірма контракторів Віболд і Спілка в Шикаґо згодилася збудувати для Нортвестерн Університету два будинки за умовлену суму. Скінчивши роботу, фірма звернула університетови 153,872 доляри, пояснюючи, що будинки коштували о стільки менше. В Европі не повірять, що в матеріялістичній Америці щось подібне можливе.

ЗАБОБОНИ У ФРАНЦІЇ.

В селі Бойо у північно-західній Франції убито 78-літного старця Августа Ґійота. Показалося, що селяне убили старого, бо боялися його. Говорили, що він проклятий і кидає „чари". Звірята, кажуть, обминали старого; хлопець, що діткнувся його, дістав конвульсію. Тому то селяне напали на старого і били його, поки він не сконав.

ВИБРИКИ ПОЛЬСЬКИХ ПАНІВ.

Два помічники лісничого чарторійського лісництва, п. п. Мілль і З., дня 21. лютого ц. р. приїхали до села Новосілок, луцького повіта, і добре собі загуляли — пили цілий день, а вечером відправляються до дому, до свойого лісництва. Та якраз тоді в згаданому селі було весілля. Проїзджаючи біля весільної хати, пани повиймали бронь і почали цілити в хату, де було весілля. Почувся вистріл і — 25-літня жінка впала мертвою, друга тяжко ранена в плече. Цих панків заарештовано і відвезено до Луцька, алеж за кавцією випущено на волю. Щоб то було, якби так селянин забив панську жінку? „Культурний" нарід трактує людей нарівні з собаками! Но-но...

„КОМУНІЗМ — СЕ ДОСИТЬ СМІШНА РІЧ".

Анґлійський гумористичний письменник А. П. Герберт, який живе між анґлійськими робітниками, каже, що комунізм, се не є ніяка небезпека, а зовсім смішна й весела справа. На доказ того наводить виїмки з комуністичних пісень, у яких про тих, хто не вірить в націоналізацію засобів продукції, говориться, що вони є: злодії, насікомі, капіталісти, лінюхи, трутні, бездільники, лякеї, тирани, насильники, кровопийці, видушувачі поту, визискувачі, зрадники, брехуни, деспоти, розбійники, ошуканці, грабіжники, змії й бандити. Знов про робітників кажеться у тих піснях, що вони є: раби, невільники, кріпаки, твердолоби, жертви обману, дураки, вязні, заложники, боввани, тумани, пси, труси, муляки і осли. Розуміється, що ніхто з анґлійських робітників не бере такої аґітації серіозно і анґлійський уряд зробив би добре, колиб сі пісні помістив у шкільних підручниках у відділі гумористики.

ХТО МАЄ ПОПРАВЛЯТИ КОНСТИТУЦІЮ?

Міністер справедливости Ляпойнт заявився в бесіді в палаті послів в Оттаві недвозначно за тим, щоби Канада сама поправляла свою конституцію, якщо буде така потреба. Ляпойнт сказав, що відкидає погляд, немов то права меншости (Французів) в Канаді можуть бути забезпечені тільки через підчинення Канади Великій Британії. По його думці поправки конституції мають відбуватися за згодою провінцій з домінією.

ҐАВКАЮЧА РИБА З НОГАМИ.

В аптиці в Дондес, Онт., виставлено на показ дивну рибу, яку зловлено в каналі Десжарденс. Ся риба є на 18 цалів довга і має чотири ноги, але найцікавійша її прикмета є та, що може ґавкати, як молодий пес. Називають сю рибу водним псом. Находиться її звичайно в ріці Міссіссіпі, але як вона дісталася до Онтеріо, сего ніхто не може зрозуміти.

НА ВУЛИЦЯХ ШАНҐАЮ ЛЛЄТЬСЯ КРОВ ДАЛІ

ШАНҐАЙ, 13. квітня. — Ґенерал Ченґ Кай Шек побоючись наїзду північної армії на Шанґай, очищує місто з непевних елементів, а тим самим переводить дальше ревізії і арешти серед людей, підозрілих о зносини з комуністами. Робітнича юнія реаґує проти цего при помочи ґенерального страйку, який обняв на протязі двох днів 100,000 робітників. Напруження між військом а робітниками зростає. Приходить раз-у-раз до кровавих вуличних сутичок. В посліднім дни згинуло на вулицях міста в боях з військом яких 100 робітників, а 250 було ранених. Серед взаїмної стрілянини впало богато стрілів в чужинецьку дільницю, викликуючи там сильну паніку.

Ґенеральний страйк поширюється і готов обхопити завтра часописи так, що місто остане без всяких інформацій.

РОЗРИВ В НАЦІОНАЛІСТИЧНИХ РЯДАХ.

ШАНҐАЙ, 13. квітня. — Завтра відбудуться наради правого крила і центра націоналістичної партії. Наради будуть вестися в місті Нанкінґ. На тих нарадах буде вирішений остаточно поділ націоналістичної партії на дві ґрупи — комуністичну в Ґанков і націоналістичну і поміркованy в Нанкінґ. На наради прибуде ґенерал Ченґ Кай Шек. Тут буде обраний новий уряд. Кажуть деякі, що тут прийде може до злуки націоналістичної армії з північною.

БРИТАНІЯ ЗА ОБМЕЖЕННЄМ ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ.

ЛОНДОН, 13. квітня. — На розоружній конференції, яка має відбутися на пропозицію през. Кулиджа дня 21. червня в Женеві, предложить британський уряд проект не тільки обмеження дальшого збросння на мори, але заявиться за зменшенням обему кружляків до 7,500 або й 5,000 тон, а рівнож і обмеженнєм будови субмарин. В той спосіб Британія поставить справу ширше як вашингтонський уряд, який є за задержанням дотеперішного стану посідання, а тільки проти дальшого збільшування фльоти. Британський проект облегшить значно кошта будови кораблів, а тим самим облегшить державний буджет та звязані з ним податкові тягарі.

ВАТИКАН ЗАНУЛЮЄ ПОДРУЖЕ МАРКОНЬОГО.

РИМ, 13. квітня. — Ватиканський трибунал буде розбирати в найблизшім часі справу уневажнення шлюбу, заключеного в 1905 році між італійським винахідником бездротного телеграфу Марконім а Беатричею Обрієн. З того супружа має Марконі троє дітей. З жінкою розвівся, а жінка знова старалася о уневажнення подружа через те, що вони обоє погодилися перед шлюбом, що можуть розійтися, як тільки захочуть. А це після науки католицької церкви недозволене, бо супруже нерозлучне.

ЯПОНІЯ КАЖЕ, ЩО ВОНА НЕ МОБІЛІЗУЄТЬСЯ.

ТОКІО, 13. квітня. — Кореспондентів европейських засипують з Европи запитами, чи Японія часами не мобілізується з огляду на те, що вона висилає більші військові сили до Китаю та скріпляє Порт Артур, висилаючи тамтуди ескадру нових воєнних кораблів. В урядових японських кругах заперечують мобілізації, а тільки подають, що висилка до Манджурії не є ніяким воєнним кроком. Японія висилає сего року вправді більше війска, як звичайно і скорше, як це робила иншими роками, але це тільки для охорони манджурської залізниці та своїх інтересів, які терплять через революцію в Китаю. В той спосіб виправдує рівнож уряд висилку збільшеної сили до Тієнтсин.

Всеж таки ті наглі переміни та пересунення війск вказують, що Японія має якусь особлившу акцію в пляні.

ЧЕН БУДЕ ВІДПОВІДАТИ КОЖДІЙ ДЕРЖАВІ ЗОСІБНА.

ШАНҐАЙ, 13. квітня. — Кантонський міністер заграничних справ Чен не дасть спільної відповіди всім пятьом великим державам, які вистосували спільну ноту в справі розоруxів в Нанкінґ, домагаючись відшкодовання, перепросин і забезпечення. Нота, якою відповість Чен Японії, буде дуже поблажлива і склонна до всяких уступств. В подібний спосіб відповість Чен рівнож Франції і Італії, але зате цілком инший тон прибере відповідь, звернена проти Анґлії і Америки. Особливо Анґлії Чен не пощадить, а скине всю вину на її поступованнє. Зглядом Америки задержить дещо лаґіднійший тон.

В той спосіб хоче Чен поріжнити держави між собою і припинити їх спільну акцію.

ЖІНКИ ДІСТАНУТЬ ПРАВО ГОЛОСОВАННЯ ВЖЕ ЦЕЇ ОСЕНИ.

ЛОНДОН, 13. квітня. — Премієр Болдвин заявив, що нове право голосовання для жінок, що признає їм право голосовання з 21 роком життя, ввійде в життя вже сеї осени. Лейди Естор забравши голос по тій заяві піднесла, що це тільки вийде на добро державі, бо оживить парлямент та політичне життє.

ПАШПОРТОВІ ТРУДНОЩІ ДОБРІ, АЛЕ ДЛЯ ВОВКІВ.

ЛИСБОНА, Портуґалія. — На поґраничу Портуґалії й Еспанії повно вовків, які нападають на людей, худобу, а то й села і наносять велику шкоду. Люде не годні оборонитися, бо коли тільки поженуть за вовками, надходять на границю, якої без пашпорту переступити не можуть. Зате вовки, не зважаючи на пашпортові трудноші, втікають з добичею на другу сторону і спокійно споживають жертву.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАНЕДБАНЕ ПРАВО

Звіти головної канцелярії Українського Народного Союза показують, що тепер є в нашій організації яких 80 відділів, у яких нема записаної ні одної дитини.

Се є один факт, який мусить звернути увагу всіх наших членів.

Другий факт подібний. В Українськім Народнім Союзі обезпечено тепер 12,000 дітий. Здається, поважне число. А все таки можна припустити, що в членів Українського Народного Союза є що найменче 100,000 дітий. Скажім, що з того половина, себто 50,000 находиться у віці обезпечення. Вийде, що ледви одна четвертина українських дітий, які моглиби бути обезпечені, є обезпечені в Українськім Народнім Союзі.

Певно, се ще не значить, що вони зовсім необезпечені. Хто таке говоривби, той показавби, що він не знає американського життя. Серед наших людий ходить тільки аґентів усяких асекураційних підприємств, що й тяжко припустити, щоби було богато українських дітий необезпечених. Богато з них обезпечено в чужих орґанізаціях. Не лишень в американських, але й в словацьких, русофільських, польських. З обезпечення в Українськім Народнім Союзі користає тільки невелика частина членів.

А прецінь право до обезпечення своєї дитини в Українськім Народнім Союзі се одно з найголовнійших прав кождого члена Українського Народного Союза. Се є право члена, бо нечлен не може обезпечити своєї дитини в нашій орґанізації. Через те, що се є право члена, через те обезпеченнє таке низьке, через те воно дає великі добродійства за низьку вкладку, що подібних добродійств член рішучо нігде в ніякій орґанізації не дістане.

Український Народний Союз говорить се зовсім явно, розуміючи добре, що його члени можуть переконатися про те відомими способами. Український Народний Союз завів обезпеченнє дітий у своїм Молодечім Департаменті для своїх членів як спеціяльне добродійство. На послідній конвенції він завів ще ширші права для тих членів, які згодяться платити по 50 центів на місяць на обезпеченнє дитини.

Член Українського Народного Союза, котрий не обезпечує своїх дітий у своїй орґанізації, позбавляє себе одного з важних добродійств, до яких його уповажнює статут Союза. Проти такого обезпечування себе розуміючі справу члени мусять повести освідомлюючу аґітацію, бо від допливу нових членів до орґанізації залежить будучність орґанізації, а нові члени тепер можуть прибути до нас передовсім з Молодечого Департаменту. Будучність нашої орґанізації вимагає праці наших членів у тому напрямку.

ГОЛОСИ ПРЕСИ.

ЯКОЇ ІНТЕЛІҐЕНЦІЇ НАМ ТРЕБА?

З приходом польської влади на західно-українські землі тисячі Українців-урядовців опинилися без посади. Ріжними способами боролися вони, щоби назад здобути свої місця. Найбільш орґанізовано робили це народні учителі. Їхнє станове товариство „Взаїмна Поміч" перевело реєстрацію своїх зльокавтованих членів, писало скарги, меморіяли, висилало депутації до шкільних властей, подавало надужиття властей до газет і т. д., словом — боролося за посаду кожного свойого члена. Після кількох літ впертої боротьби одні зі зльокавтованих членів дістали назад своє місце на рідній землі, других закинено на Мазурщину, а частину (найдіяльніщих!) таки не принято до учительської служби і ці мусіли шукати хліба поза державним жолобом.

Очевидно, кожний учитель, що чекав на приняття назад до служби, задивлений в заходи станового товариства стояв осторонь від громадської роботи. Щоби собі не пошкодити. А коли його принято до служби, сидів тихо, бо боявся, щоби його не звільнено зі служби або щоби не перенесено на Мазурщину. І таким чином народнє учительство майже зовсім усунулося від участи в громадському життю (обмежується до плачення жертв на „Рідну Школу" і це — що правда — сповняє совісно).

Влада так призвичаїлася вже, що учитель — Українець не сміє ніде поза школою показатися, — що наприклад — учитель, який поваживбися занятися публично курсом для неграмотних, стрінувбися з боку інспектора з погрозами найтяжчих кар. Що й казати! В заліщицькім повіті один учитель провадив в церкві хор. Слава хору розійшлася по повіті. Довідався про це інспектор. Кличе одного разу учителя до себе і подає йому до відома, що він перенесений „ze względów służbowych". „За що?" „За політику!" „Алеж я ніколи політикою не займався". „Гов! а хор? Цього мені не робить ніхто більше, тільки ви. Я хочу мати спокій в повіті". І учителя перенесли. Перенесли за те, що оснував хор. Сміливець! Поважився оснувати хор! І то він — один одинокий в повіті!...

* * *

Трошки фантазії. Уявім собі таку картину: Початок 1920 року. Звільнені з державних посад учителі вирішують шукати хліба серед власної суспільности. Не чекають на милосердя повітових вшехпольських ос („орґанізацій народових", які вирішували, хто має дістати посаду, а хто ні), тільки стараються творити собі варстати праці по селах: вчать дітей приватно, основують курси для неграмотних, займаються читальнею, основують кооперативи, орґанізують продаж сільських продуктів, орґанізують ремісничі курси і т. д. Самі вчатся і вчать других. Важко воно йде. Не всі села свідомі, не всі люде в селі мають зрозуміння для справи. Не одну гірку хвилину доводиться пережити. З самозапертям, закусивши зуби доводиться працювати. І з часом перші леди тріскають, село зачинає розуміти своїх людей. Бачить висліди їхньої праці, бачить користь, яку вони приносять. В огонь скочилоби за ними.

Здається, що в цім випадку власть імущі прохалиби цих учителів, щоби вертали на державну посаду. Дивуєтеся, чому? Проста справа, на державній посаді оттакий впливовий освічений чоловік всетаки мусівби оглядатися на пенсію, а так — має вільну руку, що йому хто зробить? Та — на жаль — це тільки фантазія. Наші інтеліґенти не були до такої поведінки підготовані. Вони вийшли з австрійської школи. А Австрія дбала виключно про те, щоби мати сліпо залежних від державного жолоба урядовців. Старалася виховувати людей, які поза своїм бюрком світа божого не бачили. І це була загальна пошесть: дітей посилано до шкіл не тому, щоби здобувати знання, тільки щоби вчилися на „панів". А „паном" був той, хто мав державну посаду.

Так дивилися на школу й селянство й інтеліґенція. І це на нас пімстилося. Як инакше виглядалиби ми сьогодня, коли в 1920. р. вся наша тоді безпосадна інтеліґенція пішлаби в народ і тут шукала опори для свойого прожитку. Село булоби прекрасно зорґанізоване, малоби відповідну скількість освічених фаховців, звязаних з ним на життя і смерть. І напевно до таких свідомих, добре зорґанізованих сіл ніхто не поваживбися висилати на посади учителів — чужинців, а ці чужинці-учителі руками й ногами відмахувалисяби від посад на „кресах". І напевно не дійшлиби ми до того, що урядовець — Українець тепер панічний страх має перед усім, що пахне „політикою". А „політикою", як бачимо, є все, навіть оснування церковного хору...

* * *

Від кількох літ говориться у нас про потребу перевиховування суспільности, одначе тяжко перейти від слова до діла. У вихованню молодого покоління ми все ще стоїмо під знаком „посади". І в теперішню хвилю сидить по наших селах значне число молодих людей, що покінчили середні та вищі школи. Що вони там роблять? Чекають на посади! Часом чекають на ці посади цілими роками. Висилають на всі сторони подання і ждуть, гайнуючи час. І не бачуть, що кожний з них може собі сам зробити посаду. Лише щоби її собі зробити, часто треба поповнити своє знання, бо польські школи так само, як колишні австрійські, фабрикують урядовців, дають мало практичного знання. Отже такий молодий чоловік може вивчитися на фаховця в просвітянській праці, на кооператора, бухгальтера, ремісника і т. д. Якщо тільки даром не сидівби, а засукав рукави і кинувся до праці. Очевидно, зпочатку йшлоби тяжко, доводилосяби даром давати свій труд. Але з часом розробивсяби, здобувби повагу серед окруження, створивби собі посаду. Розуміється, в пригожих умовинах колись мігби заняти й державну посаду, одначе не бувби її рабом, не потрібувавби трястися за місце, бо він — отверта голова, зуміє собі дати раду в життю.

Власне таких сміливих освічених людей нам треба і то якнайбільше. Людей, що свою долю і недолю тісно звязалиби з рідним ґрунтом. Перші кадри таких людей дає нам наша кооперація. В передвоєнних умовинах мабуть дуже мало хто з теперішних кооперативних діячів зріксяби був для кооперації урядничої карієри. Бо тоді була така „мода" у нас в Галичині, що певним „паном" був тільки той, що на першого брав пенсію з державної каси. Богу дякувати, ця „мода" вже переводиться. Тому й маємо сьогодня поважне число незалежного від державного жолоба інтеліґенції, яка служить виключно інтересам власного народу. Одначе її за мало, щоби виконати ту велику працю, яка чекає на нас.

М. Струтинський.

(„Український Голос").

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Тов. Запорожська Січ, від. 342, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, дня 17. квітня, о год. 1-ій сполудня, в гали церковній. Проситься всіх членів прийти на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження, такі, що кождий член мусить бути присутний. Довгуючим членам пригадується, щоби вирівнали свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. Будеся принимати нових членів до Тов. і У. Н. Союза без оплати вступного. — М. Скочипець, предс.; Гр. Машлюк, кас.; І. Маркович, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє всіх своїх членів, що місячні і квартальні збори відбудуться в суботу, дня 16. квітня, точно о годині 8. вечером в У. Н. Домі, 217 Іст 6. ул., Ню Йорк. Обовязком кождого члена прибути на збори, бо є важні справи до полагодження. Рівнож пригадується всім членам, щоби зложили жертву на Сиротинець У. Н. Союза за рік 1927. Також пригадується інтересованим членам, щоби привели зі собою нових членів; будемо принимали до У. Н. Союза без оплати вступного, а до Братства після статута. Неявившийся член на зборах підлягає карі спіля своїх ухвал. — Николай Марків, рек. секр.

ВІЛКС БАР, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 17. квітня, о год. 3-ій попол., в гали церковній. Кождий член повинен явитися на тім мітінґу, бо буде звіт контрольної комісії і другі важні справи до полагодження. Нових членів будесь принимати без вступного до У. Н. Союза. — Іван Курій, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„ПУР-ГАВЗ" — БУДУЧНІСТЬ НАШИХ ГРОМАДСЬКИХ ДІЯЧІВ.

Американські дневники приносять під датою 3. квітня таку новинку:

„Шікаґо, — Сьогодня тут покінчилися приготовання до бенкету, який відбудеться завтра при участи 500 проповідників і мирян Пресбитерської Церкви. Ціллю бенкету є зібрати **один міліон долярів,** тобто суму призначену на Шікаґо у збірці **15-міліонового фонду,** призначеного на пенсії для старих і немічних пресвитерських проповідників. Головою комітету того „драйву" є Вилл Гейз, бувший ґенеральний постмастер і теперішний голова фільмових підприємств".

Читаючи цю новинку, я пригадав собі дещо з траґедії українських світських і духовних громадських діячів в Америці. Бувший український редактор Косовий скитається по Ню Йорку, недужий, опущений і всіма забутий. Колись його знав ширший загал, — нині з ним не хочуть здибатись. Сказати правду, я сам волію не здибатися з ним, бо кождий раз, коли я його бачу, перед мною стає страшна мара: „Це будучність українських громадських робітників в Америці". Є кілька инших людей, які в минулому працювали на нашій народній ниві в Америці, а нині, на старі літа, вони не мають ніякого забезпечення і мусять в чужинців шукати праці, яка заледви вистарчить на нужденний прожиток. Імен їх не буду згадувати.

Згадаю кілька духовних діячів: о. др. Перепелиця є в стейтовім шпитали Ню Джерзи, також опущений і забутий. Така сама історія з о. Держирукою: він в шпитали, а родина без матеріяльного забезпечення. Згадаю о. Копитчака: на старість отемнів, його епископ відмовився йому допомогти повернути до краю (видаток яких найбільше $300.00), жиє з милостині. Мені пригадалися старі дякоучителі: деякі вже повмирали і лишели родини без забезпечення, деякі зі страхом думають про те, що коли їх покличе смерть, вони не можуть своїм дітям лишити чогось певного.

Не моя ціль на кого нападати. Я лиш наводжу факти. А ті факти не дуже веселі.

Проповідники пресбитерської церкви мають досить приличне утриманнє в часі своєї служби на парохії. Найменша платня проповідника в місті виносить $3000.00 річно, крім помешкання; до цеї платні можна додати досить поважну суму всяких доходів. З такої платні може проповідник досить спокійно жити, посилати дітей до школи, купувати собі книжки, — цілком спокійно віддаватись своїй роботі. Він може оплатити асекурацію, яка забезпечить його на час недуги, а родину по його смерти. Та мимо того він має право до пенсії на старі літа, або на випадок, коли він через слабість стане нездібним до праці. Його орґанізація і її члени про него дбають.

Якеж забезпечення має український священик, без огляду на те, котрій церкві він служить? Нехай се буде греко-католицький священик, який в теперішний час стоїть проти народа а йде з епископом Богачевським: доки він здоровий та дужий, він з людьми обсварюється, а від епископа має похвали і відзнаки. А як на него прийде нещасний випадок, через який він не може дальше виконувати своєї праці, — що тоді? Люде його відречуться і епископ його відречеться та навіть не постарається не то про утримання, але хоч би про „шифкарту" до краю.

Або возьмім такого священика, який в теперішній церковній бортьбі йде з народом: що з ним буде, коли йому ста-

Конан Дойл.

ЗНАК ЧОТИРОХ.

(19)

Обидва Сміти, батько з сином, сиділи похнюпившись у своїй лодці і на наш приказ прийшли цілком покірно на наш поклад. Саму „Аврору" ми спустили на воду та привязали її ззаду до нашого човна. На її покладі стояла міцна, залізна скриня індійського виробу. Це без сумніву була та сама скриня, в якій був нещасний скарб братів Шольтів. Ключа не було, а що вона була досить тяжка, ми занесли її обережно в нашу малу каюту. Ми плили поволі долів рікою і світили на всі боки нашою ліхтаркою, але ніде не можна було найти сліду потопельника. Кости цього рідкого на наших берегах гостя лежать десь глибоко на дні Темзи в якомусь темному багні.

— Дивіться ось тут, сказав Говмз, показуючи на деревляну кладку. Ми вистрілили ще якраз у сам час. І справді — зараз за тим місцем, де ми стояли, застрягла одна з тих смертоносних стріл, що були нам так добре відомі. Вона мусіла перелетіти поміж нами власне в тій хвилині, як ми стріляли.

Говмз усміхнувся тільки, і здвигнув раменами, але я признаюся, що мене прошибло жахом на думку про ту страшну смерть, яку ми ледве оминули тої ночі.

XI.

Великий аґрійський скарб.

Наш полонений сидів у каюті напроти залізної скрині, задля якої він стільки натрудився і на яку він так довго ждав. Це був обсмалений сонцем хлописко з двома зухвалими очима. По цілому його магоньовому обличчі тягнулася сіть ліній і зморщин, що свідчили про тверде життя на вільному повітрі. Різко вистаючий, порослий волоссям підбородок вказував на те, що це людина, яка не легко дається відвести від своїх намірів. Він міг мати біля пятьдесять років; його чорне кучеряве волосся було помішане сильно з сивим. Його обличча в спокою не було відражаюче, але в гніві його густі брови і уперте підборіддя надавали йому страшливий вираз, як я це щойно міг бачити. Склавши звязані руки на колінах і склонивши голову на груди, він сидів і дивився своїми гострими, блискучими очима без перестанку на скриню, що була спонукою всіх його злочинств. Мені здавалося, що з його задеревілого, затаєного обличча пробивався більше смуток, ніж сердитість. Один раз, коли він на мене глянув, я завважав в його очах навіть проблиск гумору.

— Слухайте, Джонатан Смоль, сказав Говмз, закурюючи сиґару, дуже жалко мені, що мусіло до того прийти.

— Мені також, пане, відповів він сміливо. Але я не думаю, щоб мене через цю історію могли повісити. Присягаюся вам свято, що я не підносив руки проти пана Шольта. Це та мала пекельна собака, Тонґа, стрілив у нього одною зі своїх проклятих стріл. Це не моя вина, пане, навпаки, мені було так жалко, наче б то був хто з моєї рідні. Я побив того малого чорта за те порядно кінцем линви, але, що раз сталося, те не могло відстатися.

— Маєте циґару, Смоль, сказав Говмз; потягніть теж раз з моєї пляшчини, бо ви дуже промокли. — Як же ж ви могли сподіватися, що така мала, слаба людина, як цей чорний, зможе перемогти пана Шольта і держати його так довго, поки ви не видряпаєтеся по линві?

— Ви, здається, знаєте цілу справу так докладно, як би ви самі при тому були, пане. Щоб вправду сказати, я сподівався, що кімната буде порожня. Я знав досить добре звичаї в тій хаті і знав, що пан Шольто під той час сходив звичайно вниз на вечерю. Не буду робити таємниці з цеї справи, бо простий фактичний стан говорить найкраще на мою оборону. Як би ця стріла була поцілила старого майора, я з легким серцем був би дав свою голову під стричок. Я був би його так рівнодушно заколов, як курю тепер цю циґару. Але мені незвичайно прикро, що мене везуть через молодого Шольта, з яким я не мав ніколи ніякої суперечки.

— Ви стоїте під доглядом пана Етельнея Джонса зі Скотланд-Ярду. Він завезе вас до мого мешкання, і там я жду від вас правдивого звідомлення про цілу справу. Коли вже облегчите своє сумління, я сподіюся, що буду міг вам помогти. Думаю, що буду міг доказати, що та отрута ділає дуже швидко, і що Шольто був мертвий, заки ви увійшли до кімнати.

— Так власне було, пане. У цілому мому життю я не налякався ніколи так, як тоді, коли я вліз через вікно і побачив, як на мене дивилося його викривлене, вискалене обличча. Я був би побив за те Тонґу до смерти, як би він не був мені вирвався. У поспіху він лишив свій канчук і декілька стріл, як мені казав. Правдоподібно це помогло вам попасти на наш слід; але як ви його не згубили, це переходить всяке зрозуміння. Через те я не почуваю до вас ніякої ворожнечі. Це, відай, така моя дурна доля, додав він гірко сміючися, що я, маючи право на пів міліона, стратив першу половину свого життя при будові водяної греблі на андаманських островах, а другу половину перебуду правдоподібно при копанню каналів у Дартмурі. Це була лиха днина для мене, коли я перший раз побачив на очі купця Ахмета і став мати діло зі скарбом Аґри, що завсіди приносив тільки прокляття для свого власника. Йому самому він приніс смерть, майора Шольта він довів до гріха і страху, а для мене він приніс досмертне невільництво.

У тій хвилині Джонс показав через двері каюти своє широке обличча і кремезні плечі.

— Цілком як сімейна ґрупа, сказав він. Дайте мені раз потягнути м пляшки, Говмз. Ну, думаю, що всі можемо собі поґратулювати. Шкода, що тамтого ми не дістали живцем у наші руки, але не було вибору. Щож, Говмзе, ви признаєте, що справа висіла на волоску. З тяжким трудом ми доконали її.

— Кінець діло хвалить. Але я ніколи не думав, що „Аврора" такий швидкий човен.

— Сміт каже, що це один з найшвидших пароплавів на цілій ріці і що, як би в нього був ще хто до помочі при машині, ми не були б їх дігнали. Він присягається, що не знав нічого про норвудську історію.

— Він і не догадується нічого, крикнув наш вязень. Я вибрав його човен, бо я чув, що він іде так швидко. Ми не казали йому нічого, тільки добре заплатили і обіцяли йому ще порядну суму, якщо застанемо ще в Ґревсенді наш корабель „Есмеральду", що іде до Бразилії.

— Добре — як він не зробив нічого злого, то й йому не станеться нічого. Хоч ми справно вміємо ловити наших пташків, але ми не спішимося надто їх засуджувати.

Смішно було дивитися, як Джонс починав з приводу увязнення прибирати важливий вид. По незначному усміхові, що відбивався на чертах Говмза, я бачив, що ця промова не пішла попри його вуха.

— Зараз будемо вже на воксгольському мості, сказав Джонс, там можетте висісти зі скринею, докторе. Не потребую казати вам, що беру на себе велику відповідальність, позваляючи на те. Це цілком проти приписів; але, очевидно, хай вже так буде, коли була така умова. За те я вважаю своїм обовязком додати вам одного урядника тому, що в ваших руках така дорогоцінна річ. Ви візьмете візника?

— Так, я поїду.

— Дуже шкода, що немає ключа і ми не можемо зробити наперед інвентаря. Будете мусіти розбити скринку. Де ключ, любий приятелю?

— На дні ріки, сказав Смоль коротко.

— Гм. — Цей непотрібний труд, ви могли нам заощадити. Ми досить мали роботи з вами. — Не потребую вас окремо просити, пане докторе, щоб ви були дуже обережні. Заберіть скриню тільки до вашого мешкання при Бейкер стріт. Ми будемо там по дорозі до поліцейського уряду.

Біля Воксголю мене висадили на сушу з моєю залізною касетою; зі мною поїхав один приязний поліцейський. По чвертьгодинній їзді ми заїхали до мешкання пані Форестер. Служниця була, як здавалося, здивована такими пізніми відвідинами. Пані Форестер була десь у гостях і мала вернути аж пізно в ночі, але панна Морстен була дома. Я застав її в мешкальній кімнаті і пішов туди зі скринею під пахою. Ласкавого урядника я лишив у повозці.

Вона сиділа при відчиненому вікні, одягнена в пахучому, білому одязі, що тільки на шиї і на поясі був дещо оживлений червоним. Прислонене світло лямпи падало на неї, гралося з її поважними, лагідними рисами і надавало багатим звоям її буйного волосся металічний полиск. Вона оперлася в фотелі, а в її цілій постатті і захованню відбивалася важка задума.

(Далі буде).

неться нещасна пригода, коли він не зможе довше працювати? Епископ йому забезпечення не дасть. І громада йому забезпечення не дасть. Епископ скаже: „не поможу, бо ти йшов проти мене". Громада скаже: „файний священик, але до роботи нездалий; за гроші дістанемо другого, молодшого, здоровіщого, ліпшого співака і бесідника". Коли такий священик, чи то старець, чи каліка, має які ощадности, то якийсь час протримається і буде чекати скорої смерти. Коли ощадностей не має, перед ним жебрацька торба.

Дехто може мені закинути, що я стаю в обороні „попів" і їх „бизнесу". Але я можу те саме сказати й про світських людей, що займаються умовою працею в наших інституціях. При такій роботі, яку вони мусять сповняти, чоловік скоро перепрацьовується. Він не може довго тягнути свого ярма. Потягне кілька літ, — і прийде час, що дальше годі. Умова праця далеко скорше виснажує людину, як праця фізична. Як же вони вже стануть нездібні до праці, яка їх будучність, яке забезпечення і їх і їх родин? Може ощадности? Чи могли вони нащадити тільки, щоби без страху дивитися в будучність?

Я знаю, що знайдуться люде, які проти отсього мого голосу висунуть всілякі арґументи. Але я буду мати на ті арґументи готову і, я певний, влучну відповідь. Бо над тою справою я багато думав, приглядався відносинам і між нами і між чужинцями. Можна вказати відразу певних людей, які скажуть бундючно: народні робітники мусять працювати для ідеї, про гроші вони не можуть думати". Але такі пани як дадуть „для ідеї" одного доляра, то думають, що цілу Україну купили. Недавно мав я анонімний лист від такого панка у відповідь на мій голос в справі української школи в Америці. Пише він, що його батько „вартує" $275.000, але ані на церкви грошей не дає, ані школою не турбується; — всі, каже, наші провідники крутарі і злодії. Сподіюся, що батько того молодця прийшов чесним способом до чверть-міліонного майна, але-ж він не дарував богато тих долярів на народні цілі. А таких мудрагелів, що тільки про злодійства і крутарства балакають і тим викручуються від народних обовязків, в нас є не десятки, а тисячі. Можна вказати людей, які від громадських робітників вимагають неможливих річей, бо кажуть: „я на него плачу". Що з тим громадським „наймитом" буде на старість, — їх не обходить. Вони знають, що він мусить все робити, що вони „зволять приказати"; він мусить на кождий їх заклик приїхати на віче, „врізати файну промову", а „за дорогу вам український нарід заплатить славою і пошанівком".

Нема гіршої неволі, як залежність від людей, що були колись поневолені і допались до волі і добробуту, а не здобули освіти і громадського розуму. Колиб хто хотів переконатись, які відносини між иншими народами, я порадивби такий спосіб: закличте на українські збори чи то парафії, чи організації, чи одного товариства якого Американця і перекладайте йому все те, що там говориться: як радять, як сваряться, як проклинають, як тримаються програми, як „дають гела" громадським діячам (правдивіще: „громадським наймитам") — і спитайте тоді того Американця, яка його думка про те, що бачив і чув?

Знаю, що підношу досить прикру справу, що мій голос знайде сотки критиків. Але про ту справу в нас ще не говорилося, — а треба-б і поговорити і подумати і порадитись. Може це і небагато поможе, — але може бути, що причиниться до прояснення думок про обовязки суспільности супроти тих, які для неї працюють, віддають свій час, свої літа молоді, своє здоровля, свій спокій, які для неї в жертву приносять свою родину, — і які здрігаються на саму думку, що перед ними стоїть життє з милостині, в стейтовім шпиталі, або в „пур-гавзі". В кождім разі в культурних народів справа стоїть инакше. Доказом того є та новинка, яку я навів на початку сеї статті. Нам ще досить великий шмат дороги, заки культурно зможемо зрівнатись з Американцями. Отже від них можемо в дечім навчитися багато.

Н. К.

ЯК ПРИСПІШИТИ БУДОВУ СИРОТИНЦЯ У. Н. СОЮЗА.

В 76. числі „Свободи", з дня 2. квітня с. р., появилась допись п. С. Скординського під заголовком: Приспішім акцію будови Сиротинця У. Н. Союза.

Я вповні годжуся з пропозицією п. Скординського, щоби повести енерґічнійшу аґітацію за збіркою фонду на будову Сиротинця при У. Н. Союзі, та годжуся з його думкою, як се робити. Від себе до того скажу кілька слів.

Щоби побудувати таку інституцію як Сиротинець і Приют для старців і немічних калік після американських вимог та на певну користь для сиріт по членах У. Н. Союза і на славу українському народови, так на се треба мати відповідну суму гроший. По моїй думці треба не менше як 100 тисяч долярів готівкою яко капітал закладовий. Тогди певно буде можна приступити до закупна землі, до будови відповідних будинків та до закупна потрібного інвентара. Щоби зібрати таку суму гроша, так цею справою повинні заінтересуватись всі відділи Українського Народного Союза, а зглядно всі його члени і членкині повинні подбати про це, щоби таку суму як найскорше зібрати. Тому, що Сиротинець-Приют буде провадитися під патронатом Головного Уряду У. Н. Союза, а сей буде обовязаний повести інституцію як найкраще, і так як У. Н. Союз зріс в силу при добрім і справедливім провадженню, як в члени, так і фінанси, то я так само маю надію, що цею справою Головний Уряд У. Н. Союза заопікується і поведе на добро і славу українського народа. А що Сиротинець-Приют буде виключно власностю і добродійством членів У. Н. Союза і сиріт по членах, так найкраще буде цю суму розділити в слідуючий спосіб:

Кождий відділ Українського Народного Союза най зложить зі своєї каси на кождих 25 членів 50 долярів. То значить, відділи, що мають від 6 до 25 членів, малиби зложити по 50 долярів; відділи, що мають від 25 до 50 членів, малиби зложити по 100 долярів, а відділи з 50 до 75 членів малиби зложити по 150 долярів і так далі. Відтак, кождий член і членкиня У. Н. Союза повинні зложити від себе не менче як оден-два доляри. Тут як раз надається проект п. Скординського, щоби видрукувати листи на збірку Сиротинця і розіслати всім членам і членкиням У. Н. Союза.

З огляду на те, що декотрі відділи Українського Народного Союза вже зложили суму відповідну до числа їх членів, значить ті відділи вже виповнили свій обовязок щодо закладового фонду. Вони моглиби хіба ще добровільно від себе щось дати. За те їм буде честь і хвала! Відділи котрі зложили якусь суму, але вона ще не покриває всеї суми, що на них припадає після числа членів, так ті відділи повинні негайно вирівнати свою вкладку до повної висоти, щоби приспішити дальшу роботу коло Сиротинця. Всі решта відділи, котрі до сеї пори не могли дати від себе ані цента, та ті нечисленні відділи, що не хочуть дати, бо ще ворожо відноситься до будови Сиротинця, так ті відділи, а зглядно їх члени, нехай вразумляться і стануть разом як добрі браття і подадуть помічну руку свому старенькому немічному братови та тій маленькій сирітці, що лишилась без тата, без мами, без всякої помочи.

Наколи всі відділи У. Н. Союза зложать висше пропоновану суму, а члени і членкині У. Н. Союза знову зложать від себе, тоді певно буде відповідний закладовий капітал, з котрим покликаний Комітет будови Сиротинця при У. Н. Союзі безпечно возьметься до діла. До року стане тоді та славна, гуманітарна українська інституція під назвою: Сиротинець і Приют У. Н. Союза.

Отсих кілька моїх слів даю під дискусію членам і членкиням У. Н. Союза, щоби на своїх зборах місячних взяли під розвагу і передискутували як слід, і вислід нарад подали до публичного відома. Чи прихиляєтеся до сього проєкту, чи відкидаєте, а всеж таки подайте свою думку.

Минувшого року на місячних зборах Товариства Запорожської Січи, відд. 23. У. Н. Союза, в Дербі, Конн., секретар відчитав відозву Комітету будови Сиротинця і кошовий т. Шуран отворив дискусію над відозвою. В дискусії забирали голос майже всі члени. Кождий член, чи членкиня, заявлявся за будовою Сиротинця. Відтак я забрав голос і представив цей, поданий тут проєкт, а всі члени і членкині одноголосно згодились на той проєкт. Відділ показав ділом, як він розуміє ухвалу. Тоді в нашім відділі було 19 членів; так ми ухвалили виасиґнувати з каси товариства 50 долярів, а кождий член від себе мав зложити не менче як 1 доляра.

Коли ми всі в той спосіб поступимо, і коли кождий відділ зложить зі своєї каси таку суму після своїх членів, так тоді напевно в короткім часі будемо мати свій власний Сиротинець і Приют для старих і немічних калік. А коли ми будемо говорити тай писати тай заохочувати, а самі грошей не дамо, так за нас ніхто не дасть і ми ніколи не дочекаємося того Сиротинця.

Ану поважані Члени і Членкині, беріться до діла!

В. Калина,
член від. 23. У. Н. Союза.

ЛЮДВІҐ ВАН БЕТХОВЕН.—

В соті роковини смерти.

Дня 26. березня цього року минуло сто літ від смерти визначного музика, Людвіґа ван Бетховена. Це дає нам нагоду помістити дуже гарний та цікавий спогад про знаменитого композитора, одного французького музичного критика, що жив у часах Бетховена.

* * *

Бетховен уродився в 1770 році в німецькому місті Бонн. Музичний талан в родині Бетховенів переходив у спадщині з батька на сина. Батько Людвіґа був з початку управителем науки музики, а опісля співаком у капелі електора. Як налоговий пяниця, він поводився з сином дуже шорстко і брутально, що певно чимало вплинуло на той нервовий розстрій, що переслідував та мучив композитора сливе через ціле його життя. Музики вчився молодий Бетховен від малого хлопця у батьківському домі, а практичну школу перебув як віоліст надворної орхестри. Головне музичне образування завдячує він визначному композиторові, Хрістіянові Неффе, під наглядом котрого повстали перші композиції Бетховена — три фортепянові сонати. Визначний музичний талан Бетховена звернув загальну увагу. За старанням ґрафа Вальдштайна виїхав він до Відня, де й доповнював свою музичну освіту у Гайдна, Шенка, Альбрехтсберґера та Салієрі. У Відні залишився Бетховен аж до кінця свойого життя та створив там усі свої твори.

У найвисшому розвитку його таланту впав на Бетховена важкий удар: він стратив слух. Це так дуже поділало на нього, що він в першій хвилі хотів покінчити самогубством, але зваживши, що він ще має багато до сказання своїм мистецтвом, занехав свій страшний намір і витревав у важкому стані до кінця. І цікаве явище: в міру того, як завмирали для нього зовнішні згуки, його творчий дух могутнів і розливався цілим морем звуків, що створили найкращі його твори.

До цього траґічного періоду Бетховенового життя, коли його могутній дух був у повному розгарі творчости, а слух його стратив усякі звязки з зовнішним світом і відноситься цей спогад, який саме подаємо.

В 1819-ому році — пише Жіль Жанен — був я у Відні.

Відень — музикальне місто. Музика виповнює тут повітря, що виглядає, якби було насичене акордами. Усі визначні музики і співаки тут пробували. Чоловік гарно почувається у цьому прекрасному місті, хоча не здає собі з того справи, чому. Але того дня — про який я саме хочу розказати — була велика тиша в місті пана Метерніха. Вже в вечері того самого дня мусів я покидати Відень. Тому я шлявся без якоїнебудь цїли по вулицях міста, не знаючи, що почати.

В тім я звернув увагу на одного чоловіка, що пройшов повз мене. Була це одна з кидаючихся в очі постатей, на яку муситься звернути увагу навіть серед найбільшої товпи. Він ішов раз швидше, раз поволіше. Усміхався. Його сквашена, майже гірка, усмішка казала догадуватися в ньому чоловіка, що не хоче, чи не може обертатися серед дійсного життя.

Я пішов за ним, щоби переконатися, хто він такий і куди він іде. Так дійшли ми аж на Кольмаркт. Мій незнайомий увійшов до склепу з музикаліями, якого власник приняв його з великою пошаною. Крізь виставове вікно бачив я, як той чоловік завзято говорив, а торговець писав. Я заключив з того, що мій незнайомий глухий. Цікаво! Раптом покупець (мій незнайомий) перервав розмову, підійшов швидко до дверей і почав стукати пальцями по скляній шибі. Через чверть години! Потім, обернувшися, він дав знак торговцеві, що той зараз зрозумів. Гарненька дівчина принесла швидко перо і нотний папір, на якому незнайомий почав зараз писати. Мабуть те, що він перед хвилиною скомпонував. Писав швидко — якби на якийсь висший наказ — без перерви. А коли скінчив, подав торговцеві списаний лист, не прочитуючи його навіть, не то що не поправляючи. Торговець витягнув шуфляду і дав композиторові золоту монету.

* * *

„Під прядучою кіткою". Порожня, задимлена реставраційка. В кімнаті пусто й тихо. В кухні вже погасло. Господиня, по доброму німецькому звичаю, занята чищенням посуди. Мій незнайомий замовив собі гарячу телячу печеню.

— Нема ніякої гарячої телячої печені!

— То — каже чоловік — дайте мені холодну телячу печеню.

— І холодної вже нема! — була нечемна відповідь.

— Той й добре! — сказав незнайомий і швидко пішов. Розчарований і зрезиґнований.

— Пані, чи не моглиб ви мені сказати, як називається той чоловік, хто він такий і де живе? — спитав я господиню „Прядучої кітки".

Беззубі уста відповіли:

— Пане, той чоловік — то музик, ласун і пяниця! Знаю Марту, його господиню. Він живе в маленькій хатині, там біля склепу з вовною. Здається мені, що він називається Бетховен, чи якось так подібно.

При цьому славному назвищу забило сильніше моє серце і я мусів зібрати всі свої сили, щоби могти далі говорити.

— Пані, в імя німецької гостинности прошу вас о одну велику прислугу. Дайте мені кусень гарної телячої печені.

— Гаразд, пане, зараз її дістанете.

— Але чомуж то ви передтим бідному Бетховенові не дали телятини? — допитувався я під час, коли господиня розпалювала вогонь.

— Бо той чоловік, то марнотравник, один з тих, що кожного дня хочуть мати мясо. Він приносить до мене всі гроші, які заробить. А я стараюся взяти від нього як найменше, скільки можу. Тільки з милосердя до нього і тому, що я обіцяла це його господині.

По кімнаті рознісся запах печені.

— Пані, яке вино Бетховен пє найрадше?

— Цього я й сама не знаю. Такі люде пють всяке вино, як тільки яке є.

— То дайте мені найкраще вино, яке маєте, навіть якби то було таке, що його пє тільки сам Метерніх. Для того, для кого воно мені потрібне, воно не було би за добре. Прошу о дві пляшки.

Швидко все було готове.

— Чи хочете, щоби вам це все занести? — спитала „котяча" господиня.

Я заплатив і пішов. В одній руці ніс я полумисок з печенею, в другій пляшки з вином.

Бетховен жив на першому поверсі вказаного мені дому. Замок перших дверей так погано заскакував, що їх не важко було отворити, потрутивши легко кінцем черевика. В передпокою стояв стіл. У своїй зеленій клітці виспівував весело зяблик, а на старому фотелі розложився домовито прекрасний кіт, з очима, зверненими вперто на порожний стіл. Увійшла господиня Бетховена. Вона не більше була здивована моєю присутностю, як зяблик, або кіт. Вона впустила мене до свойого пана, не сказавши до мене ні одного слова.

Бетховен сидів біля вікна, приглядаючися кущикові гвоздиків, який він сам посадив. Цей кущик не був впрочім одинокий на вікні. Вючіся рослини ріжного роду піднималися по віконних ґратах і давали знамениту охорону перед сонячною спекою. Бетховен був глухий і не почув мойого приходу. Я написав на карточці: „Я приніс гарячу телячу печеню і рейнське вино. Пообідаймо разом". Потім я дав йому цю картку.

Витайте, витайте! Зробіть мені ту честь, що зїсте зі мною обід.

Після того казав Марті принести друге накриття.

— Ви добре зробили, що відвідали мене, бо я був дуже сумний. Я тільки на селі добре себе почуваю. Місто мене вбиває, тут я душуся і скрізь чую якісь дивні шорохи. Я не можу чути себе, як співаю, я більше втратив, як Мілтон*), що був тільки осліп, але йому лишилася штука віршування. А я втратив свою поезію, свій світ! Втратив на завше.

Рівночасно він сів при роялі і почав грати одну зі скомпонованих ним симфоній. О Боже! Інструмент був жахливо розстроєний. Бетховен вдарив у клявіші, як це тільки глухий потрапить. Ні, ніколи більш проразливі згуки не розривали моїх вух. Для нього, самотного, що почувався щасливим, знайшовши слухача, ця гра була щастям. Він розгубився у натхненні, почав тремтіти, усміхався і плакав рівночасно. Вийшов з себе. А я сидів з опущеною головою. Я був би найрадше заткав собі вуха. Ні, найрадше я був би втік! Я мусів вислухати таке страшне тарабанення, яке тільки собі хто може уявити. Вкінці мої муки скінчилися. Бетховен встав втомлений, але вдоволений.

— Чи не правда — заговорив він до мене — що гра все ще гарна? Чи не правда, що старий Бетховен має ще кров у своїх жилах? Чи не правда, що це тільки правдива музика?

І він стискав мої руки, пригортав мене до своїх широких грудей і — велика сльоза капнула мені на лице.

— Я мушу вам щось дати, щось, що тільки для вас написане.

І він знову став бубнити пальцями по скляній шибі вікна — так, як це робив у того торговця на Кольмаркті — слухав, як звенить його внутрішній голос, розмовляв з своїм ґенієм. Потім він записав звуки і подав мені мовчки папір.

Заховую його, як найбільшу дорогоцінність.

*) Мілтон — англійський поет, що був осліп.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Филаделфійський відділ У. Н. Союза в справі Сиротинця-Захисту.

Заходом місцевого комітету Сиротинця відбулися дня 24. марта збори всіх відділових урядників.

Комітет здав звіт з діяльности, котрий принято з повним признанием і довірем. До комітету вибрано: гром. Івана Пеленського, яко предсідателя; М. Рибака, яко секретаря рекордового, В. Сеґіня, яко секретаря фінансового, Ів. Сорочку, яко касієра; гр. Теод. Грицея, Волод. Костецького і Ів. Слободзяна яко контрольорів.

Постановлено робити підприємства на дохід Сиротинця.

Постановлено прискорити збиранне жертв і припоручено гр. Т. Грицейови, І. Пеленському, М. Рибакови, щоби пішли на збори вдділів та добре пояснили справу Сиротинця, щоб члени старались дати жертву хоть по $5.00, то тоді певно будемо могли приступити до будови Сиротинця. Долярова жертва на теперішний час цілковито за мала і ми не зможем збудувати такого Сиротинця якого потребуємо. Складаючи дрібні жертви ми тим самим справу зволікаємо з року на рік і самі себе дуримо а сиротинця як не було так нема. Так нігде правди діти, скажім собі прямо в очи, що нам всім членам треба дати по $5.00, а тоді всі будемо певні, що Сиротинець у нас є, бо будуть гроші, буде защо збудувати такий Сиротинець, який нам потрібний.

Постановлено далі запровадити книгу „Спис Жертв" для вписування всіх відділів, їх членів і всіх одиниць не-членів, що дали жертву на Сиротинець. В сей спосіб будемо мати стислу контролю над усіма жертводавцями, та усіма жертвами, які впливали від филаделфійських громадян загально і поодиноко. В сей спосіб будемо знати, хто з членів, або з громадян усувається від жертви. Ся книга має позістати на все як документ филаделфійської громади.

Постановлено і поручено всім відділовим урядникам заниматись на кождих зборах збіркою на Сиротинець та підносити її й поза збори, де лише є нагода занятись збіркою. Збірку можуть відділи пересилати самі, або передати до комітету, котрий вишле в призначене місце.

Збори приняли з одушевленем згадку гр. М. Рибака про відгук в часописи Свободі рочестерської громади в справі Сиротинця на взір поклику филаделфійської громади. Колиб таке саме зробили відділи по всіх більших місцевостях як в Ню Йорку, Шикаґо, Дітройті, Клівленді, то справа Сиротинця пішлаби вперед. Покажім ділом, що в нас дійсна сила.

М. Рибак, секр.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

АЛТУНА, ПА.

Збірка на Рідну Школу.

Петро Арабчук $2.00; по $1.00: А. Лаврук, Гр. Сеньків, П. Назарук, І. Висоцький, І. Олексин, М. Висоцький, Н. Олійник; по 50 ц.: Н. Сливчук, В. Бурка.

Разом зібрано $10.00.

Збіркою занявся гром. Антін Лаврук.

Гроші вислано до краю через Обєднанне в Филаделфії, Па.

ДЕРБИ, КОНН.

Збірка на читальню „Просвіти" в селі Верняках, пов. Збараж.

Зложили: Т. Захаревич $11.00; по $5.00: Товариство Запорожська Січ, від 23. У. Н. Союза, С. Вітенько, В. Вітенько, С. Білик, Д. Кінах, М. Лановий, Г. Лановий, Анна Захаревич, дочка Якима, Г. Бойко; по $2.00: О. Мерещак, І. Радзік, Ант. Лемешка, Анд. Лемешка, В. Драґан, Д. Гірка; по $1.00: В. Гирчиця, А. Пастух, І. Маційовський і С. Дякун. Разом $72.00.

$2.00 коштує посилка, а $70.00 вислано до комітету.

Дорогі Браття! Чи нам не сором, що зібрано так маленьку суму? Більшу часть жертв дали з Черниховець і пару з других сіл, а Вернячани де? Не забувайте за своє село рідне, поможіть поставити свою хату аби мали наші браття де зійтися тай порадитися, як здобувати кращу долю.

Гроші можете слати на мої руки, або просто до комітету до Верняк.

Теодор Захаревич,
P. O. Box 236 Derby, Conn.

СУЧАСНІ РЕКОРДИ.

У цьогорічнім карнавалі віденська поліція видала 5300 дозволів на балі та забави. — Комітет сотих роковин смерти Бетговена призначив 20.000 фун. на приготовлення ґрамофонних дисків з творами композитора. — З „потребників" у німецьких ваґонах украли на протязі пять місяців 51.000 рушників. Де ти, стара, славна німецька чесносте?! — 1500 вулиць у Берліні буде переіменованих. Бідні листоноші! — Дня 1. січня 1927 р. було на світі 27,073.971 ріжних самоходів на 8,074.971 більш як у 1926 р., а ще інакше: що за минулий рік світ діставав денно 8424 машин більше. Що буде за 10 літ — важко собі уявити. — Між Ленінґрадом і Берліном ідуть пасажирські літаки 3 і пів години.

КИДАВ ДІТЯМ РОЗПАЛЕНІ ЦЕНТИ.

Фред Летем з Мартинс Феррі, Н. Й., заплатив в суді 10 долярів кари за се, що кидав дітям розпалені в огні центи. Діти прийшли були під вікна його мешкання і уладили серенаду з нагоди його вінчання. Много дітий попалило собі пальці, хапаючи розжарені гроші.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

Свен Гедін.

ПОКЛОННИКИ ОГНЮ

Ця стаття винята з найновіших автобіоґрафічних записків Свен Гедіна. Славний мандрівник є знову тепер на Далекім Сході.

Наука Зороастра — колись релігія одного з наймогучіших народів — підупала, як 640. року після Хр. каліф Омар вирушив із пророковими прапорами проти Перзів і побив їх біля Екбатани. Вже в часі побідного походу ісляму рятувалося богато Перзів кораблями з Ормуса до Бомбею. Нині є в Індіях около сто тисяч, а в Перзії вісім тисяч визнавців Зороастерової релігії. Отже святий огонь ще не вигас. У Суруґані є огняна вежа. Я навідувався сюди з міста Баку. В Джезді (в Перзії) є щось двацять святинь. У старині було інакше. В Перзеполісі стояло богато огняних престолів. Читаємо про те в Ксенофонта (грецький історик і мандрівник): „Коли Кир (перський король) покинув свою палату, він привів коней в жертву богові Сонця. Привіз також віз, прикрашений вінками для бога Сонця. Потім приїхав другий віз, якого коні були прибрані багряницями (пурпурою). За ними йшли люде, що несли огонь на великім огнищі. Опісля принесли в жертву коня Сонця. Згідно зі звичаями, приписаними чародіями".

Найдавнійший святий огонь горів у Раґесі. Сонце й огонь то символи всемогучости бога. На землі нема нічого, що більше нагадувало би всемогучість божу як огонь. Бо огонь дає світло, тепло і перечищує все. Трупи занечищують землю. Тому мерців належить хоронити на вежах, відділених від решти світа високими мурами. Транспорт трупів занечищує дорогу до вежі, але дорога ця знову відчиститься, коли за похоронним походом перепровадити білого або жовтого пса з чорними пятнами довкола очей. Той пес проганяє демонів (злих духів). Мухи, які цілими роями обсідають виложені на вежах трупи, — то труплячі духи, жіночі демони на службі Аримана (бога темноти і зла). Поляглі вороги не занечищують землі, бо вони доказують побіду доброго (бог добрий звався Аґурамазда) над злим.

Поклонники огню в Перзії звуться парзами. Визнавці ісляму ненавидять і погорджують поклонниками огню. Тому парзи живуть окремо по селах, щоби могли без перешкоди виконувати свої релігійні практики. Богато парзів то купці і садівники (огородники). Ще нині після стількох тисячеліть вони сповняють Зароастрові заповіди. В кождій хаті світиться лямпа. Куреннє тютюну то злочин супроти огню. **Коли вибухне пожежа, не ялось гасити її, бо проти сили огню ніякий смертельник не повинен боротися!**

Як помре парз, то його зодягають у білий одяг, голову завязують у білу хустку, засвічують оливні лямпи. Мерця кладуть на залізні мари, а біля його ніг ставлять шматок хліба. Тепер впускають до хати собаку: коли собака зїсть той хліб, то це знак, що чоловік уже мертвий. Коли собака не хоче зїсти хліба, то вірять, що душа не кинула ще тіла. Мерлець мусить тоді ще лежати, аж поки не зачне псуватися. Потім миє мерця спеціяльний помивальник. Його хата є нечиста і ніхто не повинен до нього заходити. Чотири носії у довгих, білих, випраних одягах несуть мари на місце похоронів, до **„вежі тишини"**. Дійсно не є то ніяка вежа, лише круглий мур, обємом 68 метрів а високий майже сім метрів. В середині вежі є плоскі, простокутні заглублення: тут кладуть мерців. Тепер роздягають покійника, розвязують хустку з голови, носії вертають назадгузь до муру й ідуть до дому. Підчас похоронів сидять на мурах супи а понад майданом кружляє гайворония. Як лише все затихло, зачинають ці хижі птиці свою роботу — **за коротку хвилю з покійника лишиться лише сам кістяк і висихає на жаркому сонці.**

Парзи, як кажуть, це безпосередні нащадки визнавців релігії Зароастера, отже тому найчистійші представники індоґерманської раси. Заки я відїхав із Стокгольму, відвідав мене один славний професор медицини й антропольогії і просив мене, щоби я йому вистарався якось кілька черепів поклонників огню. В половині червня, коли сонце найбільше пече (в тіні було 41 степенів Цельзія) пішов я з д-ром Гібенетом до „вежі тишини", на південний схід від Теґерану. Ми вибрали пополудне, саме таку пору, коли все в місті поховалося по хатах перед жарою. Взяли ми зі собою „курчін", мягку торбу (яку привязується до сідла) з двома переділами. Ми напхали до торби соломи, паперу і кілька мельонів, величини людської голови. Ми переїхали брамою шаха Абдула Азіма. Вулиці були пусті, наче висохле русло. На степі перед містом паслися верблюди, їли будяче, то тут то там понад землею знімалася курява, наче яке марево. Тепер ми їхали через село Гашемабар; там позичили ми собі в селянина глиняний збанок води і драбину. Та як ми підійшли до „вежі тишини" і приставили драбину, показалось, що вона була за коротка. Та мені вдалося таки вилізти на мур. Потім поміг я д-рові Гібенетові видістатися на гору. Вдарив на нас гострий, огидний сморід. Др. Гібенет полишився на мурі, щоби вважати на візника, щоби не підглядав, що я робитиму. Потім зійшов я камінними сходами на круглу похоронну арену. Було там 61 отворених гробів. Щось у десятьох лежали кістяки і трупи в ріжнім стані гниття. Побіддлі, звітрілі кости лежали високою купою під муром. Я вибрав кістяки трьох дорослих людей. Найсвіжіший труп мав може кілька днів. Але мясо птахи вже обіли, очи видовбали, лише на лици шкіра засохла наче пергамін. Я ножем відрізав голову від кадовба, таксамо другу й третю. Ми були взяли торбу і збан, ніби будемо у вежі обідати. Але водою лише вмив собі руки. Тепер викинув я з торби мельони і поклав туди людські черепи. Візник не підозрівав нічого. Як ми вернули до воза, візник сидів під муром, у тіни і спав. Вертаючи віддали ми в Гашемабарі збанок і драбину й поїхали все ще пустими вулицями села. Тут ми закопали черепи в землю на цілий місяць. Потім виварили їх у молоці, аж вичистилися і побіліли, наче слонова кість. Ясне, чому ми мусіли те все робити так потайки. З огляду на забобонних Перзів і Парзів. Цеж крадіж черепів їх мерців на їх кладовищі! А крім того др. Гібенет був прибічним лікарем, передовсім дентистом перського шаха. Могли підозрівати, що він виймає зуби мерцям, щоби їх вставити шахові. Повсталиб неспокої і збіговища народу, нас облягалиби і вкінці видано би народові. А так усе скінчилося щасливо.

Але як я на другий рік, вертаючи до дому, переходив я коло побережа Баку, мало що не скінчилося зле зі мною. Все як найточніше переглядали й вкінці викотилися три кулі, загорнені в папір і повсть а подобали на футбол. Що то таке? — спитали митові урядовці. — Людські черепи, — відповів я коротко. — Що? людські черепи? — Так, прошу погляньте самі. — Розпакували одну кулю і мертвецький череп вишкірив зуби до митових урядовців. Вони видивилися, але вкінці начальник сказав: „Загорніть це назад у папір і все покладіть у торбу". А до мене він сказав: „Забирайтеся мерщій з вашим клунком!" Він видно догадувався, що я вмішаний у якесь аж потрійне вбивство і найкраще буде йому не встрявати в таку жахливу історію. Ті черепи Парзів є тепер у Стокгольмі, в краніольоґічнім музеї.